

1.

0-15

Native Folklore

Monna ge o yo kga morogo.

1/31

Monna a tloga a sepela a fihla motsenyo mongwe kgole, ebe e setse ele nako tsa go hlagola, bjale beng ba motse ba e saile tsoma. A fihla kangae a hula yengwe a hwetsa nkgoye ya bjälwa le dinama tse dintsi tsa go nona ana a swege sa kana, a napa a fegolla dinama e setse ele thapama ano fegolla tsatsi la sabela ngwetsana wa to. Ge a bona benye bo motse a tsena ka nkgong, monna le mosadi ba rolana montle ba tsena ka ntlong ba tla ba ya kantlong ya byalwa ya ba lebati ele tswaletse. A napa a re "dilo tokha moryoho bolela di akuwane a fete" Ana pa a re "monna yola le mosadi ba sa tsena" a tswa kankgong a ga sa batho bale ka byolwa. A napa a tshaba.

Mokgadi le Mokgatsana.

2. Ba ile ba ya dithetlweng, mokgadi a kgopja ke lefsika a roga lefsika lela, ke moka ba feta. Bare ge ba boya dithetlweng lefsika le epopa thaba la mothibela. Esetse ele bosego ba bona mollo o tuka kgole. "Mokgatsana a re mollo sule" ba ya gona bare go fihla ba hwetsa mosimanyana. Bare na o ka re thusa na? ra dula nago "Mosimanyana a re ntlwana ekage kage" ntlwana ya ba gona mabjang ekge ekge a rulela a dula nabo, banenya ba bo sita bare ba sila ba enega mabele ntle. Gwatla nonyana ya mebala. Mosimanyana yo o dula go nabo ele le kgema a ba tshwenya. Nonyana ye yare "Tshela thorwana dipedi banenya ba tshela go fihlela mabele a fela. Mabele a re go fels banenyanana bare na o ka re isa gae na? "Nonyana yore gae ke kae" Banenyanana bare ga Selete. Nonyana ya lokela mongwe le phegong mongwe ka go le lengwe ya fofa ya eto e opela ere "Selele kuku selele ke twele bana ba selele selele bajewa ke matjimo kgopo selle. Nonyana ya tloga kowa ya fofa ya o kotama gagabo banenyanana tlaleng, yare mola e opela banenyanana bare ekwang nonyana ye gore e reng Nonyana yela ya folosa banenyanana bale bare relebogile kudu ya napa ya tloga.

3.

Legokobu le Legotlo.

Pula e be otle ge legokobu lo kganobyang Legokobu lare Legotlo a re ye ro kga mabjang re tle re age ntlwana legotlo lare nna ke tla epa molitjona wa ka ka e tsenela le bana baka. Legokobu la tloga la o kga mabjang la tla la rulela ntlwana va lona, Legokobu la re

/Khwankhwatha.....

"Khwankhwatha nkhwatha maru a falala". Pula yana yana Molete wale gotlo wa tlala.

Legotlo la tswa le bana ba lona, e setse ele mantšiboya la ya kokotela Legokobu la re "Mpulele Legokobu" a gona le balelo Legotlo lere "Mona getho Legokobu." Legokobu la bula legotlo la tsena. Legokobu la re "Legotlo gosasa rokgama bjang ra tla rulela ntlwana ye eyo wa. Legotlo la re "ee! re tla ya bohle." Bjasa legotlo la gana la re nna ke tla špa Molete wa ka wa go ya kowa le kowa Legokobu la yo kga mabjang la tla la rulela ntlwana pula ya boya Molete wa Legotlo wa tlala gabedi la tswa la ya go legokobu la kokota le-gokobu la se bule. Legotlo la bolawa ke pula la hwa.

4. Monna le mosadi le bana.

Babe ba bolawa ke tlala ba eja morogo fela. Monna yo ana le mosimane e šetše ele o mogolo. Bjale magwe ana apea morogo ba šadiše tša monna a re go boya bare papa morogo šoo, papa ge a re "ejang bana baka nna ga ke je," a nohla a re yalo ka matšatši. Mosimane yo a mo laela a bona papage a e ya sehlaeng anthe hlare se sene le dinose a napa a thoma go opela a re "Monyela Monyela aowa Monyela a hehe, bje-re aowa Monyela ya bone gana mouwe o ja dinose yaba morwa o a mona. Mokgalabje yeo a re go tloga mosimane a yo ja dinose tseo a di fetša ka moka. Gosasa ge monna yeo a eya a re "Monyela monyela" a tla go sena selo a thoma go lla a napa a ya gae ge a fihla gae a re "Na morogo a kae" Mosadi a re "Na esere o hlwa o re ga o nyake morogo na! a hlwa a hlwele ka tlala tšatši la ba la sobela.

5. Ngwanenyana a leta dinonyana.

Ngwanenyana a leta dinonyana tšhemong a namela godimo ga sethale mmage a mo tlišetša bogobe. A nama a re mola a godimo ga sethale le tšimo kgope mmage a re go fihla a epele košo ge a mmitsomo sethaleng "A re fologa tšago ngwanaka" a fologe a je bogobê. Le tšimo kgopa le lona lere fologa tšago ngwanaka ngwanenyana a re na ese wena mma "are bo mmago ba ile kae" ngwanenyana a re bo mma ba ilo kga morogo "lare kere hkgahlo ka go ja. Letjimo kgope la ya ngakeng lare kene ntswe le legolo nkala felona dingaka tšare fisa mogomo ebe o mo hwi-bidu o metse. Go metša lentšu ya ba le le nyenyane. A fihla a opêla ngwanenyana a fologa la moja mmagwe a hwetsa a sego.

Thebola.

E mosimanyana e thsiwana a setse le borangwane a gwe, a ene kgomo
/tsabo tse.....

tsabo tse dintsi a ene ngwanenyana wabo bareke mmora.

- Borangwane age bare a re bolayeng mosimanyana yo re tsee dikgomo, ngwanenyana wabo a ba a tlwa a tswela le khwe-khwe. Ano e ngwaya bare
6. ga a kwe a ya motša bare apara matata a rwabala lewaga mmame age ka mokgophana. Bare go re re tla re mo phetla bosego a tloga a re ke sonea bokoti. A fihla a botša thebola a re ba tlilo go bolaya bošego. Thebola a tsentsha dikgomo a ja ma magobe ba a rwabala a re mola baa rwabala a re wara apara matata a mmomohla ena a rwabala ka mokgophana a mofa ledipheta. Bare bosego ba tla ba mo phophala ba bolaya wa ga rangwane a ge bare ge ba dutse ka kgorong ba bona Thebola a tswela apere dipheta tsela. Bare ka kgorong bare mo a tlilo dula gona re epe molete re epele marumo. Ngwanenyana wabo a o mmotsa are go hwetša ba go huteletse o seke wa dula gona. A kgorone tsa mongwe a re sutela mouwe ola a wela ka moleteng ola. Banna bare a re direng molope batho ba ka moka batle ba tlisa mabjang ka mo gare gone motho o swere lerumo a tle a hlabe Thebola. Ngwanabo a yo mmotša a re go kga molope a gisa ya ba o swere dithoka a re "Molope wa papa Mulewa".
7. A betha molope wola ka dithoka molope wa thsaba a ba a o bolaya e motho ka mogare. Bare ge ese gore re mo tshelole ka magobeng, ngwanenyana wabo a tloga a fihla a epela koša a re "Thebola ngwana mma Thebola bogobe ke lehu Thebola weso" A napa a re go tsentsha dikgomo a gana bogobe a ja sesebo fela. A re go ngwanenyana wabo a mo tšoa bose ba soka dikgomo ba tšhaba ba ya bobididi, bare ge bare re nyoga noka kwena ya tšea ngwanenyana wa bo. Mosimanyana a re "kwena nkomphe ngwanešo"yare "ntšha kgomo ye khunwana yeswana ye talana le ye phaswana". Kwena ya hlatswa ngwanayola wabo diso tsela ya nama ya mo fa ena ba feta. Ba fihla ba tsena motseng wa mosate ngwanabo a tšewa ka mošate. Thebole yaba kgoši a buša.

8. Ngwanenyana a tserwe ke noga.

A gana goya mosemong a loketše thola ka ganong bare go ya mosemong a sele a e tshwathola. A hlape, a pee dimphi. A isetse noga le weng.

A fihla a opela koša a re:

"Ewena ra mo tlabo wake Tinte wee tinte,"

"Ko bitša ka-ba ka lapa tinte wee tinte."

Ko bea ka rema ke hlogo tinte wee tinte.

Noga ya tšwa ya hlapa ya ja.

/Yare.....

Yare go ja ya boela ka leweng. Ngwanenyana a ya gae a fihla a khupa thola a tlola ka mesidi. Ge bo mmage ba boa bare o hlwele bjang a re "ke a lwala, bjare kosa batho ba botša kgaetsadi a ya ga ge bare o šala a iša magobe thabeng. Kgaetsadi ya gagwe a o bolaya noga a epela ya tswa ya ya go yena. Ngwanenyana a tsoga a iša magobe a iša a fihla a epela pina a re "Ewena ra motla bo wa ka tinte we tinte" "Ka bitša ka bea ka lapa" "Ka beya ka rema ke hlogo"

9. Noga ya re "Bomma go ba nkhatlile tinte wee tinte"

"Bankhatla maphethe male tinte wee tinte"

Ngwanenyana a re "Ware ge o sebare kho" Noga ya re "ka bare kho ke diang." Noga ya gana goja, ngwanenyana a phuma magobe a boela gae, a fihla a khupa thola a re lempolaya kudu. Mogolo wage a tla a mmetha leshama thola ya tswa. A napa a tsoga a ya masemong.

Mmantlatla le Serapela.

Mmantlatla a re ane ngwana Sempela sa re "ere ke go lele le ngwana." Sare mola selela ngwana sa mo ja, mage a re "Serapela, Serapela tlisa ngwana a nyanye Serapela.

Serapela sa re "Mmantlatla, Mmantlatla ngwana re lle bohle Mmantlatla. Serapela sebe se file mmage ngwana nama, mmage ngwana a re "ke nama ya eng e bošana Serapela sa re "ke theteletsa bodiba.

10. Serapela sa tshaba Mmantlatla a ya ngakeng. Ngaka ya re o ye go dirapela o tla o se bona, a nama a ya go tšona a re sona kea se tseba tsebê ya sona e swailwe. Mmantlatla a di bitša a re "ke nyaka serapela sa go ja ngwanaka. Sengwe le sengwe sa mmontsha tsebe sare "Tsebjana yaka ele nngwe ka yona ele ye." Mmantlatla a di ripa ditsebe. Gwa tswela sa go ja ngwana sa re tsebjana ya ele ye. A se ripa molala. A re go se ripa molala, ntsi ya nwa madi. Mmantlatla a re "Malo ntsi ya bontšie enwa madi a serapela, serapela se lle ngwana ka se bona ke e hlakela. A lelekisa ntsi yela. Mmolegedi wa e topa Mmantlatla a re "Malo legodi le bolegodi le hwetsa ke lelekisa ke lelekisa ntsi ntsi e nwele madi a serapela serapela se lle ngwanaka se bona ke hlakela. A lelekisa legobu legobu la kotama modubung, a rema modubu ka selepe. Selepe sa wela ka mogobeng.

11. A kgapha mogobe dikgomo tša tšwela tša tšwela dila dire mmuu. A re mmalo dikgomo tšabo dikgomo tse, di hwetsa ke kgopha mogobe mobe o tsene selepe, selepe ke rema modubu.

/0 dutse.....

O dutse legobu a lelekisa basimanyana. A re "Mmalo basimanyana ba basimanyana ba. Banna bare a gee bana ba uwe ba rena a re "Malo banna ba banna ba! A ba lelekisa mpja ya mogoba a tšhaba.

La duma.

Yare e dinyaboloko a tšea ngwananyana bare ke sewela. Ba moja ngwananyana wabo a ile kgonye yo a dulang nae, a re go tsena a re na Sewela o kae? A bona leoto bale be ile lene maseka.

A napa a epela kaso a re:

Sewela sa mma se kae

"Selliwe ke dinyabolokō.

Senyaboloko sare "Nka go rema ka selepe, ka go etsa mogolo wago.

12. "Mogolo wago o matepe. Ngwananyana a re nkiseng ga geso, Senya bolokō sa mo fele setsa sa rwala leoto lene na seka ngwananyana a epela tseleng, Senyaboloka sa re nkago rema kaselepe. A napa a tse-na bogweng ba mo a lela magogo kantlong.

Ba mo apeela dikgobe tšea dihloidi. Bare ga gabo rena mokgonyana ge a ija ga boniwi, ba tswalela ntlo ba ga tisa ka maswika. Bare mola a ija a tshuma ntlo, a re na le duma ka kae matswale, a re le duma ka mo bapedi ka mo. A napa a thoma ka opela a re "La duma la duma la bogweng "bjaka matsepe"

"La duma re ija semoti ntlong."

Mollō ware ge o phula a re na mmatswale nkane eke ke tla swa. Mmatswale a re

"Eswa o llengwana rona eswa

le leoto le uwe ole rweleng la nama.

13. A re "A hee! mmatswale ke namile ke swa na? Bare e swa ya ba ya sala ele melora.

Thalekopje.

Yare e thalekopje elesogana lele botse, banyana bare a re mo tšhabeleleng a re beke. Lesogana le lehlwaka nokeng le hlapa. Banyana ba ganarwa ba tšhabelela, ba nama ba fihla bega mmalebogo bare re nyaka thale kopje! Mmage a re ke tlale biletša ena. Mmage a namela lefsika kgoro kantle a nama a re "Thalekopje, thalekopje wee ngwanaka Thalekopje, thalekopje beng gaeba tlile. "Go tlile bafe mawe" "Go tlile badikgale tshosakobong bama pogola a e tebetse.

A napa a tswela, mmage a ba a lela magogo kantlong a re "Mmawe

14/leba.....

14. leba apeelee dikgobe

"Leba lokele ka mosehla."

Mmage a napa a peya dinawa ka motsega tsa nama tsa butswa a di sola a tlatša leselō, a fihla a ba fa ba a ja. Ba fetša selo lela.

Ba nama ba rwabala, ba lala ba tshologa Thalekopje a rwabetše nabō. Mage a re e see bosego a re "Thalekopje wee ngwanaka o le tsebjang ngwanaka." A re "Mmawe kile kea fetlologa" Ka boya ka masepa a dingwetsi. Mmage a re "A ba fere ba tswe ngwanaka."

Banama bare etswang ba ba raka. A o hlapa ka nokeng. Gwa tswela бага matlala, leba moletsi, bare go tlile ba moho o mogole moletsi, leba ga matlala a mogodumo. Mmage a mmitša a re "Thalekopje baeng gae ba tlile. A re "Leba apeelee dikgobe le ba lokele ka

15. mosehlō." Mmage a apeya dinawa ka motsega, tsa butswa a sola a tlots leselo ba dija ba di fetša. Ba a rwabala ba lala ba tshulugile. Mmage a tsogela ese bosego a re "Thalekopje Thalekopje o letse bjang ngwanaka" a re, "kile keya fetlologa ka boya ka masepa a dingwetsi." Mmage a re "A ba fe re batswa ngwanaka. Gwatla Baga Mphefo, le бага Mmatshaka.

Mmage a ema a re "Thalekopje Thalekopje wee ngwanaka, baeng gae ba tlile" a re "Go tlile bafe mmawe.. a re "Go tlile ba Mphefo kobo ya lesela le ba-tlokwa бага Mmatshaka." a re "Thalekopje leba apeelee dikgobe leba lokele ka mosehlo. Ba pea dina-wa ka mo tsega. Ba di sola tsa tlala leselo, motho a wa seba a re gebale apeelee di-

16. kgobe. Lese ke la di ja, bare go ba fa ka lesela ba ngwatha ba phutha ka dikobo ba o tsholla ka leweng, banama ba rwabala base ba ba tshologo. Mmage a tsoga esale bosego a ya fihla a re "Thalekopje Thalekopje wee ngwanaka, Thalekopje Thalekopje o letse bjang ngwanaka a re "Thalekopje kile ke ya fetlologa"

"Ka boya ka letswela la ngwetsi.

Mmage a re "Thalekopje a ba fe re batswe ngwana" a re "Nnoko basadi ba ka mmage. Mmage a re "Thalekopje ke tlabo ke omelela! A re "Thalekopje o melela tsago mmage.

Mmage a bolaya kekgaba a hwa. A re go o melela ba mo epola ka mafori, gwa mela thotse ya hlatja lephotse le legolo lephotse lela la kgotloga morapong, ngwanenyana o mongwe a bale ngwana. Lerotse la la lebitleng la mmage thalekopje lo tloga la re "Phuru tlekenene"

17/Ko bona.....

17. Ko bona motswetsi o kantlong lobetleo ngwana hlogwana la bala mmolaya. Mosadi a napa a re "Age Tholekopje le rotse le boya ngwana. Thalekopje a le kgabelela a re Leopeyeng. La re "Nka peye ke go apeye Thalekopje a le apeya a re "Lebesetseng la re mpesetse ke go besetse. Mogatsa thalekopje a re Lerotse lela lere mpesetse ke go besetse. Thalekopje a le besetsa la butswa. Monna a re hlatlola lebutswitse la re "Nhlotlole ke go hlablole. Thalekopje a re e jang. "Lare ntje ke go je. Ba leja ba le fetša.

Dineane.

E ngwanenyana gone ntlo yabo ye botse, babo ba re re ya thothoga a re nna nkase tloge le ntlo ye. "A re ke tla sala ka montlong ke tla kgonya ba ba bathothoga a sala. Mmage a tla a mofa bogobe a re

18. ~~XXXXXXXXXXXXXX~~

"Tselane ya tsela

Tselane ya tsela tsea bo.

boswa sebo ngwanaka. "Tselane ya tsela"

A bula a ja a re a sala gona mo masapeng "are ke tla kgonya. Letsimo kgopa la tswela la re:

Tselane ya tsela,

Tselane ya tsela

Tsea boswa se bo ngwana.

Tselane a re "ke a go tseba ra tsimo." Mmage a tsoga a tswela a mo fa magobe a ja, gwa tla ratsimo a fihla a re "Tselane ya tsela tseya boswa sebo ngwanaka tselane. Letsimo kgope la ya ngakeng, la re go dingaka la re nkalafeng kene ntswe lele golo. Ngaka yare fiša megoma ye meraro o metse o seke ware tšhutšhu, a tsea mogoma a metsa a re tšhutšhu wa boraro a re fuu.

19. La tla la ya go Tselane la fihla la re:

Tselane ya tsela, Tselane ya tsela

tsea boswa sebo ngwana, Tselane ya tsela.

Tselane a bula, letsimo kgope lare ke go swere. A mo rwala ka saka a re go hwetsa batho pateng a re "khuluma-khuluma morabana wa ratsimo, a re tsimo wantja o ja dineane o ja dineane neane.

A sepela a fihla motseng o mongwe a hwetsa ba enwa bjälwa a tsena. A re "khuluma khuluma morabana wa ra tsimo. Ngwanenyana a re "Tsimo o wa ntja o wa ntja Ratsimo o ja dineane o ja dineane ane.

/Baga.....

Baga malome a Tselane bare. "tlisa morwalo a ba fa morwalo ba beya ka ntlong ba re go beya kantlong a tloga a o nwa bjalwa. Ba sala ba tsea morabana wa ratsimo ba o hunulla ba ntsha Tselane. Ba lokela dinoga, mekgaritswane, dinose, bjale ratsimo o a boya a tsea morabana a rwala a tloga. A re ge a le tseleng a re "khuluma-khuluma morabana wa ratsimo yaba gana mouwe dilo tse dia mo loma. A sepela a ya gae a ba di eta di mo loma. A ronge a etla khaufsi a re "Agee mma hlatswa motsega dinama sidino. Mmage a hlatswa letsega a beya sebesong ratsimo a fihla a tsena ka mothopeng le mmage a tsena batswalala a tshollela saka ka pitseng. Dinose tsa tswa tsa ba loma le bo mmage tsaba tsa bolaya mmage ena a kitima a badia moloma a fihla a tsena ka hlogo tsa mo tsena ka maragong a fetoga kotô.

21. Diphôôfôlô tsa naga.

Dihlwa dikgobokana di ija maloko ka lesakeng le lengwe. Tsatsi le leng tsa kgobakana tsare tso ja maloko tsa hwetsa go sena selo tsa gore re swanetse go swara monna yo a hlwago a ija maloko ka rio sakeng tsa bea mmutla gore molate phôôfôlô yeo. Gosasa tsa tloga tsa o tsoma. Mosegare tsare ge di boya mmutla a re ke mmone motho yo a hlwa ga ija maloko e mokhekolwana yo mongwe.

Tsa napa tsa tla diopela dire "Pentli-petleko ro ja maloko Petleka petleka ro ja maloko. Tsare ge di fihla sakeng tsa hwetsa mmutla a buile nama. Tsa tsena ka sakeng tsa ja maloko. Tsa re go ja tsa tloga, tso ja nama ya go bolawa ke mmutla. Tsare go ja nama tsa tloga tsare legosasa o lebelele yo a tlang go a ja. Gosasa tsa o tsoma gabedi tsare mosegare tsa boya tsa tswela di opela dire "Pentli petleke ro ja maloko, Petleka-petleka ro ja maloko. Tsa hwetsa mmutla o sa ja maloko a re go di bona a re kea tshaba tsa mo kitimisa tsa mo kitimisa mmutla wa di sia wa fihla pele yare go phôôfôlô ye barego ke Mmamahlo a khutla batho ba tshaba mmamahlo a khutla a tswa ka moleteng mmutla wa sala o tsena diphôôfôlô ge di tswela di hwetsa mmamahlo a khutla pele. Tsa mo swara tsa mmolaya tsa romela nae morago tsa mo apoa. Tsa ja nama. Diphôôfôlô tsa sesa ja maloko.

23. Banenyana ba eya kgonyeng.

Ile ele banenyana (kolketla) ba eya kgonyeng banenyana kgosi. Bare mola ba sepetso ba fihlile ka sethokgweng ba napa ba dula fase bare a re sobaneng, re bone wa nonneng. Ba sobana ba hwetsa ngwana

/kgosi a none.....

kgosi a none ba mmolaya ba mo ja.

K34/96

Ngwanenyana yo a ene mpja ya gagwe, ba re go moja ba sadisa marapo,
bare re fa mpja yela, mpja ya gana ya re

"Hu-hu-huu nyakidi nyaki,
Banyana bale nyakidinyaka
Ba ile kgonyeng nyakidi, nyaki
Bare a re sobaneng re bone
Se nonning nyakidinyaki
Senoni ke sethe nyakidi-nyaki
Se sethee, thee kgosi nyakidi nyaki.
Mothapja a nona nyakidi
O yo la (keleketla)

24.

"Ba mpha marapo nyakidi nyaki"
Kare seje monye waka nyakidi nyaki

Ba e bolaya ba ya gae. Ya tsoga ya opela gabedi ya re

"Hu-hu-huu nyaki nyaki,
Banyana bale nyakidi nyaki,
Ba ile kgonyeng nyakidi nyaki,
Bare a re sobaneng nyakidi nyaki
Re bone senoni nyakidi nyaki,
Senoni ke sethee nyakidi nyaki
Sethee-thee kgosi nyakidi nyaki
Mothapja a nona nyakidi nyaki.

Ba napa ba fihla gae mpja yela e tsogile ya fihla gae, banenyana
le bona ba ya gae mpja ya fihla gae ya opela. Mage ngwanenyana a ya
banenyaneng, a fihla a re na Mothapja o kae ba re gare tsebe mmage
Sethe-thee a ba e a setse a tlwele. Ba o ntlisa kgomo ka moka yo a
sebego nayo o a bolawa. Mthlosa mosela wa seripa.

25.

Sewela.

Ile ele ngwanenyana bare ke Sewela, masogana a mo lata a gana.
Gwa tswela batho babangwe bare ke dipela mako. Batho bao bare go
feroya Sewela a ba dumela, ba tloga nae aya le ngwanenyana wa ga mane
agwe bare o dula nae. Mo a tserweng gona e bolobedi, a fihla mobo-
gadi a dula le ngwanabo, ntho pele makotse di ja batho. Ba napa ba
dula, ko tsátsi le leng ba bolaya Sewela bare ngwane nyana yo a beng
a dula le Sewela ba mo kgokelela naka molaleng bare ngwetsi ye nyenyane

/e apara.....

e apara naka.

Ba napa ba ripa Sewela hlogo ba e beya ka mafori, ba mo apeya. Ngwanenyana a re gea ya ka mafori a bona hlogo ya mogolle wagwe ka sehlareng. Ngwanenyana yola a tsea motsego a re ke ya nokeng. A re go fihla nokeng a lahla motsego a tšhaba a re go kitima, a re go tšhaba nakana ya yela ya lla.

26. Nakana ye ba rlokgoketseng yona ba e diretse gore a re kea tšhaba e ba botse yare "Nakana ya madiedie, Sibano ba tloga. Ngwanenyana le ena a re go kwa nakana ella a re "Sewela wee-ee

Sewela se gana go tsewa.

Se tsewa ke dipele makō

Dipele mako dimolle.

Dipele maako-pele mako.

Dipele mako tša tloga gae tsare go kitima di thuntshitse lerole. Ngwanenyana a re go kitima a hwetša noka e tletše, a betša lerapo a feta, a kitima ka lebelo. Dipele mako le tšona tsa fihla tša betsa. Lerumo tša feta tsa mo latelela. Ngwanenyana a fihla nokeng yengwe a betša lerapo gabedi a feta. Nakana ya opela yare:

Nakana ya madiedie

Sibana ba tloga

27. Ngwanenyana le yena a opela a re:

Sewela wee-ee,

Sewela sa mmamogolo,

Se dumela dipele makō

Dipele mako di mo lle,

Pele maako-pele mako pele maako pele mako.

A hwetša noka e tletše a feletswe ke marapo a re "Segwe-gwa khupa meetse ke feta noka ya pala, dipele makoya, ba di fihlile, a e tšhatosa lefsika a dula fase. Dipele mako yaba di fihlile tša betša lerumo noka ya sepje, dipele mako tsare "nke motho a mo hwetse wa tlarè lefsika le a lebetša, a re nke ke bone ge le ka fihla a lebetša la fetela ka pele a re mola a bitse lefsika ka pele ngwanenyana a bine a re yona: "Mogatsaka a nnyosa noka eke se sa tsebaa! Ke ya lebo-ge monna wa ka pele-mako. Ngwanenyana yola a kitima a ya gae a fihla. A fihla a ba enegela bare okase saya.

28/Banenyana.....

28.

Banenyana bao tuntela.

Yare ele banenyana bao tuntela bare go fihla mogobeng ba tuntela babe ba swanetse go ya le ngwana wa Egoši, a lebala le kopê la gagwê a gomela morago a fihla a le tseya a ya goba go tuntela. A fihla a re go bona nale beile kae dikobo tsa lena, bare re di beile mohlabeng. A tsola tsa ogwe a di tsupelela ka mohlabeng a nama a o tuntela, ba tuntela bare go tuntela a bona bale ba sa o tsea dikobo tsa bona mohlabeng bo tsea mobabeng ba di beile, ena a o nyaka tsa gagwe ba napa ba mo tlogela, a sala morago a e tee, a re ge a sepela a hlakana le khudu yare go yena yare "Modudune Modudunu o tswakae.

A napa a re: "Modudunu, Moduduna

Ke tswa bokwena

Ke lebetse thelediya ka

29.

Theledi ya ka sesupa baloi,

Nka go supa ka yona o ka hwa thele!

Oena thele

Wa hwa ware too oena thele

Wa fena nkotwana oena thele

Wa hloboga ntsatsi oena thele

Meetse wase a bone oena thele!

Bogobe wa seje oena thele

Khudu yare kgolo e se morago.

A sepela a hlakana le 'Mutla ware:

Modudunu-Moduduna o tswa kae?

A re :

Modudunu-Modudunu ke tswa bokwena thebedi

Ketšo bona thobedi tsaka

Thobedi ena thobedi mheya thobedi

A re kgolo e se ele morago wa mahlo a takang mollô, a hlakana le phiri yare go ena yare: modudunu

30.

Modudunu Modudunu' ke tswa bokwena thobedi

Ke lebetse thelediya ka thele

Theledi ya ka sesupa baloi thele

Nka go supa ka yona o ka hwa

Thele wa hwa re too o ena thele

Wa fena nkotwana wa hlôbôga ntsatsi o ena thele

Bogobe wa se bo bone o ena thele

Meetse wa se nwe o ena thele.

A boêla a sepela gape a hlakana le tau yare go yena yare:

Mod-du-du-nu Mo-dudunu o tšwa kae.

A re: Modudunu Modudunu ke tswa bokwena ke lebetse theledi ya ka thele.

Theledi ya ka sesupa baloi

Nkago supa ka yona o ka hwa thele.

Wa fena nkotwana o ena thele

Wa nwa ware too o ena thele

Wa hloboga ntšatši o ena thele

31. Meetse wa se nwe o ena thele

Bogobe wa se je o ena thele

Tau yela ya re ogo yena nke o nthšupe ka yona ke bone. Ngwanenyana yola a esupa ya hwa. Bjale a sepela a yo hlakana le nkwe, le yona yare go yena yare:-

Modudunu Modudunu o tswa kae

A re: Modudunu Modudunu ke tswa bokwena thibedi,

Ke tšo bona thibedi ya ka

Thibedi ena thibedi e he thibedi

Theledi ya ka sesupa baloi thele

Nka go supa ka yona o ka hwa thele

Wa hwa ware too o ena thele wa fena

Nkotwana o ena thele wa hlōbōga

Ntšatši o ena thele

Meetse wa se nwš o ena thele

Bogobe wa se je o ena thele.

A eta a di supa a ba a fihla ka ya mafêlêlo le yona a e supa ya hwa a nama a ya gae.

32.

Mongau.

Ile ele banenyaba ba napa ba tloga bare reya kgonyeng, bare go fihla kgonyeng ba humana lesogana le le botse la re kea le rata, nka le binela kosa. Banenyana bare go yena bare na ke wena mang a re "Ke nna Mongau.

Mongau a re go banenyana a re nkepelelang ke tla le binela, ba napa ba epela ba re:

Mongau o mongau,

Belebetla Mongau

Leile le gana go tšewa la re

/Re bone.....

Re bone Mongau belebetla,
 Ngau sena boyô belebetla
 Mongau.

A bina a eya go banenyana ba a thula mongwe ka lenaka, a re
 jonnaa! ka bolaya mogatsa. A re ye ke go ise go bo mma le bo koko
 ka gae ba yo go thoba. A mo tšeya a mo isa ka gae go bo mma le
 bo koko agwe ba yo mo ja. A boya gabedi a tlare:

33.

Mongau Mongau belebetla.
 Mongau o rile o gana go tšewa,
 Belebetla Mongau
 Lare re bone Mongau,
 Mongau sena boyo belebetla Mongau.

A boyela a phula ngwanenyana yo mong a mo isa ka gae, a re bo
 mma le bo koko a ge bo mo thoba ba fihla ba mo ja.

Banenyana bare go yena, bale ba go lwala ba kae a re ba fodile
 ba ile nokeng. Banenyana ba bang bare mola a isitšê mongwe, ba napa
 ba hlodimela ba bona ba bona banenyana bale ba bailwe a napa a boya
 a re a reyeng ka gae lo dula ka gona, ba fihla ba hlobana meriri mola
 mongau a sego ba eye pela ka mafuri, ka mobakgang meetse, ka mokgothe-
 ng ka mothopeng. Lena tlaleng. Mongau a tswela le ba bantsi bare
 ba tlilo ba bolaya, a napa a re etlang le mphe bogobe yaba ba tšhable
 Meriri yene ngwe yare ke sa kga meetse, ke sa tšholla melora, mengwê
 34. yare ke sa feelela. Mengwe yare ke sa tšeya dikgong. Banenyana ba-
 le bare ge bale tseleng ba hlakana le bera-tšimo ba bangwe bare nanka-
 ne ere ke lena bo mogatša mongau, ba napa bare:

"Bo mogatša ratsimo ga ba bjale
 Leetse lere thimo mogetleng.

Boratjimo bale ba fihla ga mongau, bare go mongau bare ba bitse.
 Mongau a ba bitša gwa araba meriri. Motjimo kgopa a mangwe a go ra-
 tsimo a re o re bolaisitse mosepele ba bolaya ratsimo.

Mosimanyana wa lengotlo.

A hwetsa ngwanenyana a leta dinonyana tšhemong yabo. Tšhemo ye
 e kgaufi ga noka. Mosimanyana yo a neya a e hlwa le ngwanenyana ka
 tšhemong, a re mola a thakgetse mosimanyana a re mphe gapulale, ele
 gapu le legolo la go lekana le ntlo a le mabedi bare a tla ja ke kgo-
 ši eleng papago ngwanenyana yo. Mosimanyana yola a re mphe gapu le,

35/ngwanenyana.....

35. ngwanenyana a gana a re gapu le papa a ka tla a mpolaya. Mosimanyana a re mphelona ngwanenyana kage a be a mo rata a mofa, mosimanyana a le phuma a re nka se le je ga sela butswa a re mphe le lengwe ke le phume ke tla hwetsa. Lebutšwitše a le phuma a re na ga se le je. Ngwanenyana a namela lefsika a re:

Reledi samma releng

Mosimanyana wa lengotlo reledi.

O phumile gapu leso reledi.

- Mosimanyana yo a re na ga seke ke e ja legapu. Lebogobe se je a napa antšha tloo e hlametswe lemaong a re gage so re kgeretloo. A napa a re ba tlatla ba motlaya. A re ge ba go bolaya ba go bolaye ka mo bodibeng bare go go isa kgoya ga noka e ba phonyokge o wele ka nokeng. Banna ba kgobokana bare re swanetse go mmolaya, batloga nae
36. ba fihla bare mmolayeng mokgaufsi ga naka, bare mmolayeng ka letswa ngwanenyana a phonyokga a wela ka bodibeng. A re ge a seno sobela ka metseng a phula ka letšatši leka dintlo tse botse le ka ditsela.

A fihla a sepela a fihla a namela thabana a re:

"Reledi samma releng"

Mosimanyana wa lengotlo releng

O phumile gapu leso releng.

Le nna a sa tlo le ja releng

Le papa a sa tlo le ja releng.

- Mosimanyana a re go tiwa a opela a botša batho ba motse a re sepe- lang la hlakanetša mosadi wa ka, ba napa ba mo hlakanetsa a tsena yaba ngwetši, a napa a dula a ba a ba le ngwana. Mogatsage a re areye ga geno ba napa ba pana kariki ga gabo ba bona a tswela le ngwana. Tsage bo bare na o tswa kae a re ke tswa ka metseng. Ba napa ba dia mokete
37. ba hlaba kgomo leka mabjala a go ya bogadi bare re nyaka go bona gore na le tsena bjang ka metseng, ba fihla ba ema ba ema bodibeng ba sepela ba fihla gagabo ba ba hlaba kgomo, ya napa yaba gae mmage ngwanenyana a na a yo etela.

Ngwanenyana le moselapje.

Yare ele motho a tloga a sepela a re ke ya gae ko etela a boputsi ngwana babo bare go yena bare o seke ware o ya kgakala tseleng a re mola a etseleng a re nna ka ya kantle, a ge a boya moya kantle a hwetsa phoofolo ye bareng ke moselapje e raloka lengwana yare go motho yola

/yare nko mphe.....

yare nko mphe pheta tse tsa gage ke e tšhwantšhwane tse ka tšona,
 motho yola a mofa dipheeta moselapje a re mphe ka moka ga tšona a mofa.
 A re mola a bona motse a re tšhekego bopulele ngwana motho yola a mofa
 38. bare mola a fihla a re mphe ngwana moselapje a re ke tla ke go fa bo-
 fula pudu a re mphe. A re ke tla ke go fa bofula kgogo, ba napa ba
 tsena ka gae moselapje a re apara mokgopana waka ao apara. Ba fihla
 motseng ba lotshisa moselapje bare ke yena ngwana wa bona.. Ngwana
 yo a lala a lla. Bare na ngwana yo o llelang, a re a no lala a lla.
 A re bosego a tsoge a je mafsi.

Ka matsatsi ba no re mafsi a tsoga a sego. Ba napa ba epa molete
 bare mongwe le mongwe a tle a taboga mafsi ba napa ba fofa ka moka ba
 fele lela moselapje a re ke a bona lebesa a wela kaga re a re "byee-
 bjee- ba ntia moselapje bjee-bjee gona ke se moselapje. Ba napa ba
 mmolaya ngwanenyana yola a ba a ba e negela ka mokgo moselapje modi
 ileng ka gona. Ngwanenyana yola a tsea dipheeta tsela tsa gagwe batho
 ba napa ba o lahla moselapje.

39.

Banenyana ba ya kgonyeng.

Banenyana ba ya legonyeng ele banenyana ba mošate, banama ba
 sepele, ba sepela, bare mola ba sepela ba hwetsa lefsika la thešša
 Mokgadi le mekgatsana. Lare goba kgopa ba le raga bale kgatla la
 lekga ba feta, ba fihla ba topelela dikgong ba bofa ba rwala ba boya
 ba hwetsa lefsika ele le legolo e thaba, banenyana bare:

Etswe, tswe fetoga,

Etswe, tswe fetoga,

Ga sewa roga ke nna etswe, tswe fetoga,

O rugile ke mokgadi etswe, tswe fetoga,

Mokgadi le mekgatsana etswe, tswe fetoga,

Bana ba motho o tee etswe, tswe fetoga.

Lefsika la fetla tselana gwa feta ngwanenyana o tee, mongwe le
 yena a fihla a re:

Etswe, tswe fetoga

Etswe, tswe fetoga

Ga sewa roga ke nna etswe, tswe fetoga.

40.

O rugile ke mokgadi etswe, tswe fetoga

Mokgadi le mekgatsana etswe, etswe

Bana ba motho o tee etswe tswe fetoga

/Mongwe.....

Mongwe le yena a feta ka o tee (keleketla) Mongwe le yena a tla a re:

Etswe, tswe fetoga

Etswe, tswe fetoga

Gase wa roga ke nna etswe, etswe fetoga

O rugile ke mokgadi etswe, tswe, fetoga

Bana ba motho o tee etswe tswe fetoga

Mongwe le yena a feta bjale. Ba no rialo ka moka ga bona ba ba ba felelela ka moka. Gwa fihla Mokgadi, le mokgatsana ba re:

Etswe, tswe fetoga

Etswe tswe fetoga

Gase wa roga ke nna etswe tswe fetoga

O rugile ke mokgadi etswe tswe

Bana ba motho o tee etswee fetoga.

Lefsika la gana ba nore

Etswe tswe fetoga

Etswe tswe fetoga etswe tswe

41.

Gase wa roga ke nna etswe tswe fetoga

O rugile ke mokgadi etswe tswe fetoga,

Mokgadi le mokgatsana etswe tswe,

Bana ba motho o tee tswe tswe fetoga.

Yaba ke bosebo, ba bona mollô kgole ba ya ba hwetsa e matsimo-kgopê ba ba bolaya ba ba a ja. Mhlo samo selewa seripa.

Monna abe a lwala.

Ile e nonwane yare e motho a lwala ba mo alafa a palela dingaka, ngaka ye ngwe ya re ya nyaka meetse a sa llang segwagwa, mosadi a re:

Monna wa ka o re ke mo šabi

Senwe meetse a allang

Segwa, saregwan' a feta,

A fihla go ye ngwenoko.

a re: "Monna waka o re ke mosabi

Ke mosabi senwe metse

A llang segwagwa a feta.

A fihla go yengwe pele a re:

Monna waka o re ke mosabi

Ke mosabi a senwe meetse

A llang segwagwa.

42/A feta.....

42. A feta a ya pele a hwetša sediba a re:

Monna wa ka o re ke mošabi

Ke mošabi senwe metse

A llang segwa gwa.

Sa retu a napa a khella kgapana ya gagwe a re ke hlapa mahlo a
kwa metse e dinose a a nwa a boela ka sedibeng a a nwa a sefetsa a ba
a nwa le kgapana. A re ke ya e melelwa a palelwa, mmutla wa tswela
wa

Makgolo makgolo meetse a kae

A re metse a nwele ke nna ngwana

Ngwanaka maoto a re kwena bodiba,

Matsogo a re kwena bodiba.

Gwatla hlong ya re:

Makgolo makgolo meetse a kae

A re meetse a nwele

Ke nna ngwana ngwanaka

Kare ke ya ema matsogo a re kwena bodiba Maoto a re kwena bodiba

43. Gwa tswela phudubudu yare:

Makgolo makgolo metse a ka

A re metse a nwele ke nna ngwana

Ngwanaka kare ke ya ema

Maoto a re kwena bodiba matsogo

A re kwena bodiba.

Gwatla phuti yare:

Makgolo-makgolo

Meetse a kae a re meetse

A nwele ke nna ngwana ngwanaka

Kare ke ya ema maoto a re kwena bodiba

Ba matsogo a re kwena bodiba.

Ya kgolo e se morago.

Gwatla tau ya re: Mokgolo-Mokgolo

Meetse a kae, yare metse a nwele ke nna

Ngwana ngwanaka ke ile ke a tlogo

Maoto a re kwena bodiba matsogo

A re kwena bodiba.

Gwatla nare yare: Makgolo-makgolo na metse a kae

/A re metse.....

A re meetse a nwele ke nna
 Ngwana ngwanaka kare ke ya
 Ema matsogo a re kwena bodiba.

44. Gwa tswela Tholo ya re: Makgolo-makgolo meetse a kae
 A re meetse a nwele ke nna
 Ngwana-ngwanaka, kare ke ya ema
 Maoto kwena bodiba
 Yare kgolo e se morago. (keleketla).

Gwa tla tshukudu mouwe yare:

Makgolo makgolo meetse a kae
 A re meetse a nwele ke nna
 Ngwana ngwanaka kare ke ya ema
 Maoto a re kwena bodiba
 Matsogo are kwena bodiba.

Ya mokgeila mpa sediba sa tlala meetse tsa a nwa a fela. Mthlo
 sa mo sela wa kheripa.

Motho wa go nyaka sebete sa tau.

Yare ele mokhekolo a lwala bare ba o nyaka sebete sa tau, a tloga
 a ya ditaung apara mokgopa wa tau a fihla ditau tsare: Motau weso
 motau weso. Ngwanenyana a re:

45. Tau ye ke tau mang tsere re kutsentse
 Moritshana eka motho tserege kutsentse
 A re nke difofe maopjana tsere re kutsentse.
 Tsare, Motau weso, motau weso.
 A re nke diphuphure mafsika
 Tsa phura ena a phura ditloo marapo.
 Tsare Motau weso motau weso.

Ka moso tsare ge di o tsoma tsare go yena tsare a re ye a re
 'mamohlake ya lwala a napa a sala gae yaba gona le mokhekolwana wa
 tau o a lwala. A setse le ngwanenyana mokhekolo yo motho yola wa go
 tla nyaka bete sa tau a re go ngwanenyana a re sepela nokeng, ngwane-
 nyana a ya nokeng a sala a mo kgeila kgara a ntsha sebete a tshaba.
 Ngwanenyana a re ge a boya nokeng a hwetša koko a gwe a kheitšwe Ngwa-
 nenyana a ema thabeng a re "Tau ye ke tau mang tsentsere ku tsentse,

Moritshana ke wa motho

46. A re kile ke le botša kere

/moriri.....

moriri ke wa motho lare motau weso motau weso

Bjale makgolo ke legetlana

Tserere - kutseku.

Tsare go mo kitimisa a tšhaba le sebete sa mokgekolo, a re ge a libile le gaufsi a hlaba mokgosi ya ba o šohla legora.

Banna ba gabo ba tswa ka marumo

Ba lelekisa ditau tšela tša tšhaba.

Ba napa ba alafa motho yola a fola.

Mmutla le phuti.

Phuti yare go mmutla yare a re leme ditlomake mmutla wa gana wa re ke tla eta ke e phulela mabjang, phuti a napa a tloga a o lema ditlo maketša gagwe, phuti yare go di lema tša mela a thoma go di hlago-lela. Ka moswana tša napa tša thoma go dia ditlomake.

47. Mutla ka moso a tloga a re ke so di hlola nhla ngwe ke tla hwetša di di ile ditloo make e bile di butswitše a utswa dingwe a kumula a ja a tloga le dingwe. Mphuti gosasa ge a tla tšhemong a hwetša ditlo-make di utswitswe, a re na motho yo a utswang ditloo-make tše tšaka ke mang, ke tlabe ka moswara. Ka moso le goña mmutla morwa - masekwane a ya a fihla a dija gabedi a tloga le tse ding gape gae le gosasa mphuti le yena a tla tšhemong a hwetša di llwe a re molegoreng ka bolepu a thea a napa a tloga a ya gae yaba ke thapama. Gosasa e sale ka gosasa mmutla a ya ge a fihla ka tšhemong a ja ditlomake moga la wa bo mmutla a re ge a re ke a tswa a tsentšha letsogo ka gare ga bolepu letsogō la swara a re ke re ntese monna bolepu bjela bja moswara a re ntese monna ke tlogo betha ka romane a boyelela a betša le-
48. tsogo le lengwê. A re ntese monna ke tla moraga ka leoto wana woo, a re kere ntese monna ke tla mo raga ka leoto gabedi woo. Yaba bjale o kwatile a re kere ntese monna ke tla mo thula ka hlogo wo gantsebe monna yo. A tsentšha hlogo bjale a dio lekelela. Bjalo mphuti gosasa a tla tšhemong a mo hwetša a lekelela a napa a montšha ka letateng a mmolaya.

Kgosi e lwala.

Yare e kgosi e lwala ba mo alafa ba bitša dingaka tša lefšae ka moka, tša palelwa. E ngwe ngaka ya sepelang lo nyaka ngaka ya ka metseng.

Ba napa ba roma ba kgala bje ba bagolo ba napa ba fihla ba ema

/leribeng.....

leribeng la noka e kgolo bare:

"Tlema tlema tlema tlema

Re tlilo bitša ngaka

Tlema tlema.

49.

Noga yare go lwala mang!

Bare kgosi ya lwala

Tlema tlema

Ouwaa o lwala bjang

Tlema tlema

A re: "Nkatswa lekasetšabe

Auwaa ra tšhaba bjang

Tlema tlema

Kgosi e lwala tlema tlema

Ngaka ye yaka metseng ya ntšha lenaka le le lehwibidu, ya tla ya re le lesweu phuu. Ba tšhaba botshweu wa bongwako. Ba napa ba fihla gae bare re ya siya selo se tšwang ka mo metseng o kare eka bolaya motho. Gwatswa ba go latela bale ba napa bayo a fihla bare:

Tlema tlema tlema tlema

Re tlilo bitša ngaka tlema tlema.

Yare go lwala mang:

"Bare kgosi e ya lwala

Tlema tlema

Auwaa e lwala bjang

50.

Nkatswa moleka setšhabe

Tlema tlema

Auwa ratšhaba bjang

Tlema tlema

Kgosi e lwaala tlema tlema

Ke mahu-hurele tlema tlema.

Ya ntšha lenaka le lehwibidu ba opela yantšha le leso bano opela ya ntšha le lesehla ba tšha.

Gwa tla madikwe a fihla bare:

Tlema tlema

Re tlilo bitša ngaka

Tlema tlema

Kgosi e ya lwala

Tlema tlema

/Yare nka.....

Yare nka tswa moleka setšhabe

Aowa ra tšhaba

Bjang tlema tlema.

Ya ntšha lenaka le lehwiβidu ya ntšha le leso ya ntšha le lesehla
51. ya ntšha le letala. Ba tšhaba ba fihla gae bare re paletswe. Ba
roma ba banyenyane ba tswa ba fihla ba epela bare:

"Tlema-tlema

Tlema-tlema

Re tlilo bitša ngaka

Tlema tlema

Kgoši e ya lwala

Tlema tlema

Ke mahu-hu-rele tlema tlema.

Ngaka'yare nka tšwa mole kase tšhabe bare aowa ra tšhaba bjang

Tlema tlema

Kgoši e lwala

Tlema- tlema.

Ya ntšha manaka a matala a mahwiβidu a maso a matšthō bano opela
leleswe phuu ba no opela ya ntšha ka moka, bodiba bja thoma go siki-
nyega. Basimanyana yaba e gona ba opela ya tšwela, ka mmele ya ba
52. fa dithebele yaba ekaa ka more. Ba nama ba erwala baeta ba opela ya
ba ba dio tsena ka fase ga yona. Ba fihla gae ya alafa kgoši yela
yae alafa, ngaka yela yare basimanyana bale ba e busetša kgoši yela
ya fola.

Batho ba go bolawa ke tla.

Ele mosadi le monna le bana, ba bolawa ke tla ba phela ka morogo.
Tšatsi le leng monna a nama a tloga a ya nageng a hwetša more o mongwe
o butšwitše a thoma go opela a re:

"Monya owee Monyao

Monyao wee ka tlala fase

A botho bo siki siki.

Di kenywa tsa nama tša tlala fase a topa a ja a tloga a ya gae,
ge a fihla gae bare ba mofa morogo a gana a re efang bana ba je a no
dia bjale ka matšatsi ka moka. Monna yo mongwe a re a rema a mmona a
53. yo botša mosadi wa gagwe, monna yola hlwang a ija dikenywa a tloga.
Gwatla gwa ya monna le mosadi ba fihla bare:

/Monyao

Monyao wee Monyao

K34/96

22

Monyao^o wee ka tla fase

A botho bo siki siki.

Dikenywa tša tlala fase ba di topa ba tšhela ka sakeng (keleketla) ba di isa gae ba fihla ba di beya ka sefoleng (keleketla).

Ba napa ba tla ba di bontšho monna yola. Monna yola a re go ola a re anthe ge o ntšhi o sa je morogo o be o ija dikenywa tšenang a tloga a swaba.

Monna a e ya mašō.

- E rile ele monna a eya moebo a sepela sebaka se sebele le bjale monna wa batho a lapa a re, ke nyaka go khutšo, bjale a re, ke tlo khutšo kwa go ufsi le dithaba, a fihla gona a dula fase. (keleketla).
54. ge a dutse fase a napa a tšea mofago wa gagwe a ja ge a dutse a tsene go ja a bona monna yo mongwe a tswela, a re išemorena yola wa go ja a re thobela. (keleketla) Yola wa go tswela a re, naa? a ka ere le tš tswela khole naa? yola wa go ja a re le, re tswe la kgole kgole ke bika ke swere ke mogau re nyaka meetse ka pelo ya bohloko bjale ke bona gore a nka se a bone ke nyakile le thaba ye ke sa a bone. (keleketla) yola wago tswela a re naa? mpja ye ke ya mang yola wa go ja a re ga a lebelela ka moragō a bona ele tau bjale yo wage re ke ya mang ga a tsebe tau. Yola wa go ja a re ke ya ka a šetše a bone gore monna yo ga a tsebe tau, a re ke ya ka. Yola wago tswela a re nthe ki šetse yona yola a re nka se go rekisetse yona lege nka ya kae le kae ele ha gae.
55. Yola wa go tswela a re ruri a ka go fa le ga ele £200 pounds. Yola wa go ja a re e tseye a re tlisa tšhelššš a mofa bjale a eme le la ka pela a bofa dithothwana tša gagwe a tloga, a re, ntšhwariše yona yola wa go ja a re ga nka e swara e tla tloga le nna. Yola a re mpošše le ina yola a re ke batla šala ba ngwapana. (keleketla) Yola a re fsi, fsi, ba tla šala ba ngwapana a noya a re fsi, fsi, ba tla šala ba ngwapana a ba a fihla a swara tau. A re ke mpja gona ele le feela yona e direle modirō yola yena o ile ka tšhelššš.

Monna le mosadi le bana ba bōna.

- E rile ele monna a ena le bana le mosadi wa gagwe yare ka tšatšhi
56. le lengwe a raa mpja feela mpja ya gona ebe e sa je bogobe ebe e e ja moroko feela ka tša tsa le lengwe monna a ya maeto a re go mosadi wa gagwe o seke wa e fa bogobe oe fe moroko feela mosadi wa gagwe are eng

/Bjale.....

Bjale mosadi wa gagwe a e fa bogobê bjale mpja ya tomogolla yare:

Owo uwo mpja mpja

Sa mosele wane monye waka

O ile tswella, sa mosele wane

Ka šala ke ja meroko, sa mosele

Ngwane, meroko ya mothata kgope

Sa mosele wane.

Bjale monye wa yona a boya a ekwa košaye ya yona, ge a fihla gae a re go mosadi mpja ye yaka le še dile le e fa bogobe a lwana bô yaba le hlôgô lele golo go monna le mosadi wa gagwê.

57.

Ngwanenyana le mmagwe le papagwe.

Erile ele monna le mosadi le papagwe ke mokaka mmagwe a hwa a tšca mosadi yo mongwê, mosadi ya a tla a tšhwenya ngwana wa mosadi wa pele. Ngwanenyana yo a e hlwa a yo rapela lebitleng la mmagwe, tšatši le le-
ngwê a re a rapela a bôna leeba lare go yêna lebelela ka nthaga ngwa-
nenyana a lebelela, a bôna lepokise le ne dikobo ka gare a napa a di
bea kwa lebitleng la mmagwe. Tšatši le lengwe gwaba le monyanya, mma-
ne a gwe a re go yena o ka seye moketeng o tla šala o kgetha dinawa,
mafsika, ditloo, lehlodi, le mafela dihlakanane, mmane a gwe a tloga
le bana ba gage, ngwana wa batho a šala a kgetha dilo tšela, a re a sa
kgetha dinonyana tša tšwêla tšamo kgethiša (keleketla). Mokgadi wa

58.

batho o mahlomoleng a fetša, a ya lebitleng (keleketla) a hwetsa lepo-
kisi le la la dikobo a napa a le tsea a ya gae a fihla a hlapa a apara
a tloga a ya moketeng ge a fihla mmane a gwe a mo tšešla setulo a dula
o be a apare bjale ka ngwana wa kgoši. Mathapama ge a eya gaengwana
wa kgosi a mo kitimiša seeta sa mokgasa wa ngwana wa kgoši a se tšpa
a ya našo gae. Gosasa ge masa a esa ngwana wa kgoši a eta a leka
ntšha motho yo mongwe le yo mongwê a yaka bo Mokgadi a fihla a ba le
kantšha. Mmane a Mokgado ge a bona gore dieta tše gadi ba lekane a
ripa bana maoto ka selepe (keleketla), Ke moka mmane a Mokgadi a re
sepela go mpja e ngwê ka kwa morago ga motho, a nwa a apere disaka, ke
moka a mo lekantšha, sa mo tsena botse (keleketla) ke moka a tsea

59.

ke ngwana wa kgoši a ya lebitleng a tšea dikobo tsela a fang ke mmagwe
mmane a gwe a šala a swabile ge Mokgadi a ripile bana maoto loge Mo-
kgadi a tšere ke ngwana wa kgoši. Npho wa sa mosela wa seripa.

Mosimane a dišitse dinku.

Erile ele mosimanyana a dišitse dinku a dišitše kgaufsi le thsemo
/va marôitse.....

ya marotse bjale mošimanyane a dula moriting wa sehlare a khutsa. Ge a sa khuditse dinku tša tsena ka tšemong ya marotse a tloga a re o yo dintšha tsa mo;palela a thoma go lla ge a sa lla gwa tswela mmutla wa tswela ware na o llelang mosimane a re ke ya lla ko kagore mosimane o a lla dinku digana go tswa ka tšheng ya marotse gwa tsela tlcu yare

60. mmutla o llelang mmutla a re ke ya lla ka gore dinku di gana go tswa ka tšhemong ya marotse tlcu yare ke nna, ke nna, dinku tša pota le yona ya dula fase ya khutsa gwa tswela tau. Tau yare tlcu o llelang, tlcu yare ke ya lla ka gore mmutla o a lla mošimanyana o a lla ka gore dinku di gana go tswa ka tšhemong ya marotse tau yare ke nna, ke nna, ya dula fase le yona ya lla (keleketla) Gwa tla nose yona yare tau o llelang tau yare ke ya lla ka gore tlcu e ya lla tlcu e a lla ka gore mmutla o a lla mmutla o a lla ka gore mosimane o a lla mosimane o a lla ka gore dinku di gana go tswa ka tšhemong ya marotse. Nose ya direle, le le, dinku tša tšwaka moka. Mosimane a leboga nose a na a tloga le dinku a di isa gae a napa a ba a negela.

61.

Banenyana ba ya nokeng.

E rile ele banenyana ba ya nokeng ba rile ge ba dutse ba sepela pula ya toma gona yaba thapiša ba dula sehlareng (keleketla) Sehlare sa gona sebe se sane ele se segolo se sa nese, nonyana engwe e barago ke leeba ya tla ya ba rwalaya ba isa gae (keleketla) ya kola mugagobo yo mongwe mosadi waka mouwe a tswa a phefela a re yona yo nonyana yo botse e kare go e di etse mokgadi di ala a re antse kgorong utswanelwa. Yare ga se nna nonyana botse e eka reng ge e di yetse mokgudi diala a re a ntse kgorong a tswanelwa. (keleketla) ge mosadi a sa maketse nonyana eo ya ntšha ngwana wa yona mmage ngwanenyana phepela a le tša

62. mekgolo kwane a ya kwa le kwa le lapa a dikologa. Nonyana yela ye eta e balahla ka malwapeng a bo bōna ba phepela. Ka moka ga bona ba thakgaletse bana ba ba direla mokete oa thabile ba ba isa mošate ba fetša dikgwedi bale gona ba ija mokete ba kgotse ba boya ba nonne ba khahlisa. (keleketla) ba napa ba thola leeba lela ba napa bale rou ba re ke mokgonyana o tla tsea ngwana wa bogosing. Leeba lela ya napa ya ba motho yaba wa bogosing a napa a thoma go ba laodi setsa ka moo a sepotse go le banenyana ba uwe. (keleketla) a ba a fiwa bogosi yaba kgosi ya di kgosi. Mphowa sa mosela wa moselapje.

63/Monna

63.

Monna a agile kgaufsi ga tsela. K34/96

Yare ele monna a agile kgaufsi ga tsela a ruile dimpja tše dintšhi, dimpja tse ba di apeyela moroko. (keleketla) bjale go ene tlala mkgadi a apeyela dimpja tše ka matsšatšhi. Batho ba ba go feta mo kgaufsi banotla bakgopela moroko ngwanenyana a ba fa. (Keleketla) A re go bangwanthela gwa tla bangwe bare rengwathele moroko, a re mmamohla a gona moroko. Batho bale ba napa ba tloga bare o re timile bogobe e tla loka batho bale ba napa ba mo romeletšha tatakgope e kgolo ya gonona yare lwapeng (phara) a re ke ya e swara yare phurrr yare sepe-rong phara a re ke ya e swara yare go saka mokgotheng phara (keleketla) yaba tswa ka lesoro a e lelekisha.

64.

A re: "Tata kgope ntse

Nhloka tswala

ya napa ya ba tamela lefsika e no eta e re phara ya napa ya tsena ka leweng a tsena nayo,,ya nama lewa lela la re:

"Lewana kopela,

Lewana kopela.

Lewana lela la tswalela ba ka gae ba napa ba bona tsatšhi le sobela, babe ba rwabala bjaba bjaasa. (keleketla) Ngwanenyana yola a fetšha dikgwedi a e gana ka moleweng.

Monna yo mongwe a napa a o nyaka mašaha ngwanenyana a tlwa monna yola a re thee-thee-thee.

A re: "Wenaa monna towé

O re mang moo

Kare thee šihlankga

O ye o botse bomma

65.

Gae kare thee kare šihlankga

O re mkgadi o hwetše

Moroko wa mpja tsaba

Kare thee kare šihlankga.

Monna yola a tloga aya gagabo mkgadi a fihla a re ke kwele motho a opela ka leweng. (keleketla) Bomma ge mkgadi baya gona kowa le wena. Leweng le monna yola, monna yola, a napa a re "thee-thee-thee.

Mkgadi a nama a thoma go opela a re:

"Wenaa monna towé o re mang

Moo kare thee šihlankga

O ye o botše bomma gae

/Kare thee.....

Kare thee Sihlankga

K34/96

O re mokgadi o hwetse

Morko wa mpja tsabo

Kare thee Sihlankga

66. Bale babo Mokgadi ba epa lefsika lela ba le phapha ba le pharola a napa a tswa ka mongana ka gore a be a fedile ba napa ba mmopula ha mo isa gae ba fihla ba mo fêpa ba mo apešla mphokolô ba mo leša ona, a nama a kokotlêla ya ba motho a nama a nona. (keleketla).

Mosadi le monna.

Gobe gona le mosadi le bana bana ba gona ebe ele ditšhiwana bjale babe ba dula le mosadi yo le monna yo. Bana ba gona babe bare ge ba bona mosadi yo bare bommane.

Mosadi wa gona obe a re go betha bana ba gona, kudu kudu o be a betha wa ngwanyane a re ge a mmetha monna wa gona a mo thikišî ba thiki ngwana yola wa batho ba mmetha.

Babe ba na le morodi wa bona yo babe go bare ke mosibutšana.

67. Babe bare ge ba betha ngwana yo wa tšhiwana ba bethe le morwedi wa gagwe yo barego ke Mošibutšana:

Tšatšî le lengwe bare go betha tšhiwana yela ya batho ba e bôlaya ba mo lahla ka morago ga legora, kantle, Pula ye kgolo yana ya kgopa ya kgopa gohle gehle.

Ya mokgopa ya isa ka nokeng ye kgolo. Dikwêna tša tšpêla marapo a le a tšhiwana yela le dinama tša gage tša mmopa yaba motho gabedi.

Bo mosibutšana ba name ba tloge le banenyana baye nokeng.

Bare go fihla ka nokeng banenyana ba ba golwanyana bare go bo mošibutša le banenyana ba bangwe bare yang gore kgela dipego re tla šala re le kgelelela.

Ba šale ba kgelelela tša bona bare kgapa ya Mošibutšana ba e tlatsa mohlaba bare ka mo gedimo ba tšhela metsana a manyenyane.

68. Ba nama bare a re dieng mankhusu khusu re bone yo a kago e thwesa kgapa ya gage. Banenyana bale ba e thweša ba lesa mošibutšana a palelwa ke kgapa ya gagwe. Yaba yo mogolo a ge e a mmona a ene le ribeng la noka. A nama a tšholla mohlaba ola a re morwesa kgapa e tletše meetše.

A nama a mmetha ka letswele a rego yena a re sepela.

Wena le bommago Mosibutšana

La ntsnetla tšhetla mosibutšana

/Pulana.....

Pulana ya rare mosibutša ya nna
Nna mosibutšana.

Meetse a borare mosibutšana

A kgopa kgopa mosibutšana

Ka fetale noka mosibutšana

Kwena tsabo rare mosibutšana

69.

Tša mpopa pa mosibutšana

Tša ntiya motho mosibutšana

A no rialo ge ba ile nokeng.

A re ge a fihla ka gae a ba botse gore banenyana ba rego fihla ka nokeng bankgelelele mohla ba tloge bare re dia mankhusu khusu bjale ke palelwe ke go rwala kgapa ba name ba ntlogele. Bjale yo ngwanešo a name a the a (anthwes) nkgelele meetse a nthwese a be a mpethe ka letswele a re sepela.

Bo papage ba nama ba tla ba lalela ka nokeng ge banenyana ba ya nokeng ba ya nabo. Banenyana ba bare go fihla ka nokeng bare go bo Mosibutšana le banyana ba bangwe bare sepela le ye lere kgšlš dipego re tla šala re le kgelelela. Bomosibutšana bare gola ba tlogile bane nyana bale ba name ba šale ba tlatša kgopa ya mošibudi ka mohlaba ba tloga.

70.

Banenyana ba le ge ba boya go kga dipego ba hwetša banenyana bale ba tlogile. Bare go fihla banenyana bale bare a re dieng Mankhusu khusu re bōnē yo a tlogo palelwa ke go e thweša.

Aowa ba name ba ethweše fešla mošibutšana yena a palelwe. Ba nama motlogela ba ya gae bare go tloga mogolo a mosibutšana a nama a šala a tšwa ka metseng a thome go opšla a re:

Wana le bommago Mosibutšana,

La nthwetla tshetla mosibutšana

Pula ya borare mosibutšana

Ya nna nna mosibutšana

Meetse a borare mosibutšana

A kgopa kgopa mosibutšana

Ka feta le noka mosibutšana

Kwena tša borare mosibutšana

Tša mpopa popa mosibutšana

71.

Tša ntiya motho mosibutšana

A re go rialo a morweša a ba

/A mmetha.....

A mmetha ka letswele.

K34/96

A re ge a seno mmetha

Papagwe yaba o fihlile a ba a setše a moswere.

Ngwanenyana yola a rapela papagwe gore a mo fese papagwe a gana.
A re a sa rialo dikwena tša tswa tša mo tsea tsare go papagwe tsare.

Ntšha kgomo ye swaha, a e ntšha, tša buša tsare ntšha kgo ye na-
lana a entšha tsare ntšha ye tšhehla a e ntšha.

Tša buša tsare ntšha kgomo ye tsokotla a e ntšha, tša ba tša
fetša mebala ya dikgomo ka moka a dutši a dintša.

Dikwena tša namatša mofa yena a nama a tloga naye a ya naye gae.
A nama a sesa mmetha letšatši le tee.

72.

Mangangane.

Ile ele mangangane bjale e banenye, baya dithokolong. (keleketla)
Ba nama ba fihla ba hwetsa dithokolo dibutswitše e thokolo tša manga-
ngane. Mangangane a napa a tswela a re legeng le fala thokolo tša
ka? Nna Mangangane. Bare ere sa tsebe gore ke tša Mangangane,
Mangangane a re mola a soka banenyana bale ba nama bathoma go opela
bare:

Mangangane-Mangangane

Madumela kgole,

A re ke ya bo tle fa ke nna

Nka tla mane ke se Mangangane,

Ze a re yeng.

A nama a ba sola ba hwetsa boMangangane ba bangwe, banenyana
bale bare:

Mangangane-Mangangane

Madumela kgole

A re ke ya ho tlefa ke nna nkatla

Mane ke se Mangangane.

73.

Ze a re yeng. (keleketla)

A napa a sepela nabo a sepela nabo ba nama ba fihla motseng wa
Mangangane, bare go tsena ga Mangangane ba ba a ja.

Mošimanyana wa tšhiwana.

Yare e motho a tšerwe ke mošimanyana yo mongwe e tšhiwanaa, a namu
a e tulela a e thakgaletše, masogana a noya a tsoma le bobilwana. Bare
ka tsatši le lengwe ba ilo tsoma ba bolaya bilwana, thapama ge ba tseni
mogatša bilwana a re na bilwana ena o kae bare a ese morago. Ngwane-
nyana yola wa batho a bona tsatši le sobela ebile bo esa. (keleketla)

/Bare mola.....

Bare mola ba tsogela nokeng ba ene mogatša bilwana nonyana ya tšwela ya kotama sehlareng ya nama ya re:

74.

Mogatša bilwana mogatša
Bilwana bilwana o mohlakoleng
Mohlakoleng.

A nama a nore na nonyana ye e reng, banama ba feta. Bare ge ba boya yare:

Mogatša bilwana Mogatša bilwana
Bilwana e mohla-koleng
Mohlakoleng.

Mogatša bilwana a nama a tla a rola motšega a re nke ke ye kanti Nonyana yela ya fofa ya fetela pele ya re:

Mogatša bilwana
Mogatša bilwana
Bilwana o mohlakoleng
Hlakoleng hlakoleng.

Nonyana yela ya isa mogatša motho yola mokwerekwereng mosadi wa batho a hwetša monna e marapo feela. Nonyana yela yare go mosadi yola yare gosasa ge o etla nokeng o tšeye kgapa re tle re lokele ma-

75. rapo aa. (keleketla)

A napa a tšoga a ya le kgapa ba fihla ba o lela marapo ale ba a betiela ba e lokela ka mokwerekwereng. Gebo esa gasasa o a khusule o a epelele O re:

Khusu khusu bilwana tsoga
Mogolo gahwe o a idibala

A napa a feta a ya nokeng, ka matsatši a no feta a rialo a re:

Khusu khusu bilwana
Tšoga, mogolo gahwe

A re ka tsatši le leng a re a sa rialo kgapa ya palega. (keleketla) yare go kgeiga lerwa nonyana yare o tle o tle mantšibuya, a fihla mantsiboya a re:

Khusu khusu bilwana tsoga
Mogolo ga hwe o ya idibala

Kgapa yela ya phumega gwatšwa lesogana lele botse le le leele.

76. Yare mola e mantši boya yare go mosadi yola yare tloga o ye gae, ya re mola e mantšiboya nonyana yela ya ~~xxx~~ tšwela nae ba hwetša basimanyana bagama le masogana ale a go bolaya bilwana.

/Nonyana.....

Nonyana yela yare: Bilwana ngwana mma K34/96

Bilwana, mpulele kgôrô

Yeno ke tsene.

Yare kgoro yeno ke tsena ke ileng ba ntšha kgomo ya tsena.

Batho bale bare nonyana ye gaeye ka mošate le monna yo, yaba bilwana a apere dikobo tše di swana. yare:

Mpontšho ferô

Seno ke tsênê.

A nama a tsena ba thumatšha le bone kantlong ba hwetša lesogana la go dio kwakwalala la kobô tše di swana. Batho bale babe ba mmolaile ba swaba.

77.

Mokhekolo le dimpja.

E e motho wa mokhekolo a ene dimpja tše di ntši, mokhekolo youwe a fihle a je dihlong a re godi bolaya ya ba hlong tše dinebeng batho ba ba ditapa ba mosasa metša di mpja dimpja tsela dire ko moloma ana mele sehlare a di re keya moloma yaba a ene nala le le tše le a re:

"Foka makate foka makate,

Foka makate, foka makate

Foka makate foka makate,

A di bolaya a tloge le hlong tsela a o ja, a tsoge a boya (keleketla). Ba tle ba mosasa metša dimpja a re:

"Foka makate

Foka makate

Foka makate.

Ba mosasametša mpja ya bogale a kokore foka makate yasehwe yaba ya bolaya mokhekolo yola wa batho.

78.

A re go bona gore o a hwa a re go monna yola a re o ripê nala leka o tlabala le kgomo tše dintši. Mokhekolo yo a seke a hwa a tšoga a re go mosimanyana wa gagwe a re, ntšhe dikgomo ka molenaleng a di ntšha tša tlala lešaka le legolo. (keleketla) Basimanyana bare ba disitše godiša banna ba mapono ba tswela bare re tlilo di tšea. Di nee pholo yekgolo bare ke mahlaba batho ba ge bare re tlilo dithopa, mosimanyana yeo a namele thaba re:

A gee mmamogolo

Mahlaba e ya ya.

Mmamogolo wage a nape a gotše mollô a fisi dihlare mosi o thuyetse dikgomo le batho bale, mahlaba e di ete pele e yeme.

79. Mapono a le abe a tloge. Ba boyelela gosasa bare ro di thopa
ba di hwetša di see ka šakeng. Mosimanyana a napa a ema a re:

Mmamogolo mahlaba

E ya tloga.

Mmamogolo wage a re ke fiša dihlare batho bagotlo thopa ba mmo-
laya. Ba nama bare go mosimanyana bare re ya go bolaya kgomo ye
yeno e reng, mosimanyana a nama a ema sorong a re:

Mahlaba sepela

Mahlaba sepela

Kgomo ya mmamogolo.

Tsa nama tsatswa fša fihla pele mahlaba yo, aema, mosimanyana a
thoma a re:

Mahlaba sepela

Mahlaba sepela

Kgomo ya mmamogolo.

80. Kgomo yela ya sepela, ya fihla pele yare ema ba nama bare reya
e bolaya. Ge ba thoma gore re ya e bolaya ya lwana bo bare go mosi-
manyana bare kgomo ye yeno e reng. A napa a re!

Mahlaba bolawa

Kgomo ya mmamogolo

Mahlaba bolawa naga Setseno

Ba nama ba e bolaya (keleketla).

Ba re go e bolaya bare re beša sebete sebete sa gana. Ba nama
bare kgomo ye yeno e reng naa? A napa a re:

Mahlaba o lewe

Mahlaba o lewe

Kgomo ya mmamogolo.

A napa a re go bona are le mpje marapo. Ba mo fa marapo a rwala
le mokgopa ba nama ba tsena mo ba yang gona. A napa a re mola barwa
betše a tsea marapo lemo kgopa a kgoboketša ya napa ya tsoga ya di
bulela ya di eta pele ya tloga le mosimanyana.

ENDS. S. 730.